

Prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

CHARAKTERISTIKA EVROPSKÉ UNIE

Fenomén nadstátnosti

NVS - 2024

Představení EU

- po válce – úsilí o vytvoření jednotného trhu v Evropě a o **celkovou ekonomickou integraci** Evropy (bez její východní části)
- (politická integrace zatím neurčitá)
- metody integrace - alternativy:
- 1. **klasická mezinárodní organizace** (RVHP) na základě mezinárodního práva
- 2. **nadstátní organizace** na základě částečného přenosu suverénních pravomocí státu na tuto organizaci
- druhá možnost přijata

Výkon pravomocí (nebo jejich přenos?)

- EU je organizace vytvořená státy, které se dobrovolně rozhodly ***společně vykonávat některé svoje pravomoci (legislativní)*** podle Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU.
- ***Společný výkon: prostřednictvím orgánů (institucí) Unie.***
- ***Tedy: orgány Unie vykonávají tyto pravomoci***

Předpoklady nadstátnosti:

- **Členské státy se vzdávají ve prospěch této organizace (Společenství, dnes Unie) části svých svrchovaných práv (pravomocí).**
- = přenos výkonu pravomocí členských států v určitých oblastech na Unii

Dokumenty EU: „přenos pravomocí“, nikoli výkonu

Nadstátnost – právo EU jako zvláštní nový právní řád

Costa v. ENEL (6/64)

Na rozdíl od běžných mezinárodních smluv **Smlouva o EHS zavedla vlastní právní řád**, který se stal **součástí právních systémů členských států** a který je pro jejich soudy závazný. (Dnes je to právo EU.)

Znaky nadstátnosti:

1. instituce (orgány) Unie, které **nerepresentují** členské státy;
2. přijímání rozhodnutí **většinou hlasů**, přičemž tato rozhodnutí zavazují všechny členské státy (i ty, které hlasovali proti),
3. zmocnění orgánů organizace k **přijímání aktů závazných pro členské státy i jednotlivce (nařízení, směrnice)**;
4. přímá závaznost některých aktů i pro **fyzické a právnické osoby**,
5. nový právní řád (dnes právo EU): nejen Smlouva (původně EHS), ale i **sekundární právo, které vytváří instituce EU**;
6. **platnost aktů organizace (sekundární právo) posuzuje výhradně orgán (soud) organizace (EU)**,
7. **porušení povinností členského státu podle práva EU posuzují taktéž výhradně orgány organizace (EU)**.

Nadstátnost (supranacionalita)

- nadstátnost – nová metoda pro těsnou integraci (nejen obvyklá spolupráce)
- dosud bezprecedentní v mezinárodních vztazích
- členské státy **delegují pravomoci na instituce mezin. organizace - Unie - cestou zřizovacích mezinárodních smluv**

Charakteristika nadstátnosti

- **Soudní dvůr - Costa v. ENEL (6/64) :**
- Založením Společenství (dnes Unie), kdy Společenství (Unie) získala skutečné pravomoci vyplývající z omezení svrchovaných pravomocí nebo jejich přenosu ze států na Společenství,
- tyto státy **omezily, byť jen v omezených oblastech, svá suverénní práva**, a vytvořily tak *mimo svůj vlastní právní řád nový (další) (= právo EU)*.
- 3. Důsledkem je, že členské státy nemohou proti právu EU uplatnit **pozdější jednostranné opatření (zákon)**.
- *Tedy: přenesli jsme pravotvorné pravomoci státu na Unii, a proto musíme strpět přednost práva EU před naším právem.*

Jak se pravomoci přenášejí na Unii? (tzv. svěřené pravomoci)

- cestou **mezinárodních smluv**, jimiž se členské státy na tomto přenosu na Unii jednomyslně dohodly
- jsou to zejména: **Smlouva o EU, Smlouva o fungování EU**
- **Příklad:** Článek 83 SFEU
 1. Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem stanovit **formou směrnic** minimální pravidla týkající se **vymezení trestných činů a sankcí** v oblastech mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem z důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě.

Charakter právního modelu integrace

- 1. Suverénní stát je tvůrcem integračního procesu – jeho účast v této činnosti není omezením, ale výkonem kompetencí (pravomocí) vyplývajících z jeho suverenity
- 2. Modelem procesu integrace zůstává mezinárodní organizace, i když velmi zvláštní (není to ale státní útvar)
- 3. Průnik dvou sfér – státní a integrační (unijní)

Delegování (přenášení) výkonu svrchovaných pravomocí na EU

- **prvotní je členský stát**
- pravomoci členských států jsou prvotní
- členský stát rozhoduje o tom, výkon kterých pravomocí bude delegovat (předávat)
- nejednoznačnosti nebo nejasnosti: kdo rozhoduje o rozsahu předaného výkonu pravomocí? (Soudní dvůr EU...?!)
- samotné právo EU určuje způsob své aplikace (přímý účinek) i podmínky platnosti (u sekundárního práva)

Omezení svrchovanosti: dvojí pojetí svrchovanosti

- Co je svrchovanost (suverenita): **nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci uvnitř nebo vně**
- 1. V tomto smyslu je svrchovanost členského státu omezená – stát je povinen akceptovat rozhodování i právní předpisy práva EU i když nesouhlasí nebo proti své vůli bez ohledu na svou svrchovanost.
- 2. ALE: k tomu došlo **vědomě a dobrovolně** vstupem do EU. Je možné vystoupit. Proto má členský stát plnou svrchovanost.

Členské státy – „vládci Smluv“

- Transfer (výkonu) pravomocí: jen na základě (prostřednictvím) zřizovacích smluv. EU **nemá** žádné vlastní (původní) pravomoci.
- Jedině členské státy tak určují rozsah přenosu výkonu svých pravomocí na Unii cestou zřizovacích smluv, které jen ony samy schvalují. Proto jsou „vládci Smluv“ (Herren des Verträge).
- Žádná změna Smluv není možná bez souhlasu všech členských států.

Příklad: Ústava Francie

- Čl. 88-1
- „Francouzská republika je členem Evropské unie, kterou tvoří státy, jež se **svobodně rozhodly společně vykonávat určité pravomoci**, za podmínek stanovených ve Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, ...“

Charakter EU: chybí státní moc

- **státní moc si zachovávají členské státy**
- **státní moc nepřechází na EU**, přechází pouze *výkon některých ústavních pravomocí*, a to pod kontrolou členských států
- **EU nemá žádnou státní moc, není státem.**
Nemá proto ani vlastní svrchovanost.
Omezení svrchovanosti členských států (jejich podřízení EU) neznamena, že se jejich svrchovanost „přelévá“ na Unii.